

Игнатий Мидич, епископ Браничевски и Пожаревацки
/Сръбска православна църква/

Професор по Догматика и етика към Богословския факултет на Сръбската православна църква в Белград. Епископ Игнатий е роден на 17 октомври 1954 г. в село Кнез, до Ниш. Завършва семинарията "Св.Сава" в Белград през 1974 година с отличен успех. От 1976 г. следва богословие в Православния богословски факултет в Белград и го завършва през 1980 г.

Защитава докторска дисертация като през 1988 г. става доцент първо по етика, после и по догматика. През 1991г. е ръкоположен за йеромонах и Св.Синод го избира за представител на Сръбската църква в Международната междуправославна комисия. Ръкоположен е за Браничевски епископ през 1994г. Редактор е на редица списания, сред които и "Теоложки преглед". Богословието е за него "хляба на живота", основано на живот в Христа в Неговата църква.

В съвременното секуларно общество, в което живеем, въпросът „Какво е Църквата?“ е същностен не само за тези, които са членове на Църквата. Затова не е случайно, че той се поставя в нашето съвремие. В миналото този въпрос не е поставян и по тази причина у св. отци не намираме отговор, тъй като Църквата не е била предмет на обективно определяне, а събитие, в което се е участвало. Тази е причината за отговора на съвременния богослов Сергей Булгаков на въпроса „Какво е Църква?“. Той казва: „Ела и виж!“. Днес обаче ние трябва да отговорим на въпроса, да определим идентичността на Църквата, най-вече защото много от нещата, които се случват в нея, се случват и в съвременния свят. Преди да отговоря на този въпрос, нека уточня понятието идентичност. Понятието идентичност се отнася към конкретно битие и към неговите особености, т.е. към това, което отличава това битие от друго битие. За да не се стига до смесване, до промяна на идентичността на хората, се търси онзи елемент, който

прави едно човешко битие различно. Затова ние имаме лични карти, обикновено наричани „идентификационни карти“, които съдържат името, фамилията, мястото и годината на раждане, както и нещо особено – пръстовия ни отпечатък. Името, годината и мястото на раждане могат да бъдат общи за много хора, но пръстовият отпечатък е свързан само с една личност, което я прави неповторима по отношение на другите личности. Но при съвременното генно инженерство ще бъде все по-трудно да идентифицират хората и въз основа на пръстовия отпечатък; дори ДНК, когато става дума за клониране на хора, ще бъде елемент, който не подлежи на идентификация. Макар че докладът ми не е посветен на тази тема, искам да спомена, че в бъдеще богословското определение на личността ще постави рамките за отговора на въпроса „Какво е личността?“. Ако потърсим богословското определение за личността на св. отци кападокийци, виждаме, че за св. Григорий Богослов личността е отношението (грц. *σχέσις*) и свободата спрямо другите личности и спрямо всичко, което ни заобикаля. По тази причина св. Григорий пита какво означава името Отец (като има предвид Бог Отец); дали то означава същност, енергия или „схезис“, т.е. личното отношение на Бог Отец към Сина и Светия Дух? Нека обаче да се върнем към нашата тема. Кое създава идентичността на Църквата, прави Църквата Църква, т.е. кой е елементът, който отличава Църквата от всички други общности. Ако потърсим разбирането на Римокатолическата църква през Средновековието, ще видим, че тя свързва своята идентичност със социалната дейност и черпи смисъла на самото си съществуване от тази дейност. Социалната дейност се развива към подпомагане на бедните и болните, в създаване на болници, в основаване на училища, а в по-ново време процесът превръща Римокатолическата църква в държава – Ватикан. Днес към всички изброени дейности се прибавя и политическата. Затова Римокатолическата църква основава партии – християндемократическите партии в Италия и Германия. На тези дейности тя гледа като на своя църковна особеност. Когато обаче държавата започва да върши всичко това, т.е. когато се грижи за бедните, създава болници, основава училища и университети, тогава Римокатолическата църква започва отново да търси своята идентичност. [...] Съществува още едно измерение на църковната идентичност мисионерството, проповядването на Божието Слово. Когато днес протестантът бъде запитан „Какво означава да бъдеш член на Църквата?“, неговият отговор следва незабавно: „Да разпространяваш Божието Слово, Евангелието“, т.е. да мисионерстваш. Оттук произлизат всички секти, които намират своята идентичност в разпространяването на Божието Слово. Други елементи, които ни изправят пред съвременния аспект на отговора на въпроса „Какво е Църквата?“, са моралът и нравствеността на отделния човек. Модерно е да се смята, че някой е християнин или че Църквата е истинска, ако те запазват морала и създават морална изрядност, като се акцентира особено върху сексуалния морал. [...] Без съмнение казаното дотук се отнася и за нас, православните. Как съвременният православен гледа на Църквата и какво мисли, когато се каже „църква“? След всичко, казано от мен, което важи за римокатолиците и протестантите, ще кажа, че то важи и за православните. За тях обаче има още един елемент на църковната идентичност изповядването на вярата. За да бъде човек църковен и да принадлежи на Църквата, той трябва да изповядва своята вяра. Мнозина християни днес мислят по този начин, а това означава повтаряне или съгласие с формите на онова, което Църквата носи от – решенията и определенията. Така се ражда т. нар. „векове“ конфесионално (вероизповедно) богословие, според което

определението за Църквата е полагането върху хартия на това, което ние изповядваме като вяра. Затова се появява „Изповедание на вярата“ от Петър Могил, силно повлияно от римокатолическото богословие. При такъв конфесионален подход аз се съгласявам с определението на вярата, с това, което са решили Вселенските събори. Да не говорим, че в „Изповеданието на вярата“ на Петър Могил е налице един римокатолически подход. За да отговори на определени въпроси, Могил комбинира протестантски и римокатолически отговори, като по този начин иска да обоснове нашата, православната идентичност. Дали обаче изброеното дотук създава идентичността на Църквата? Нека разгледаме всеки от елементите на тази идентичност. Както вече споменах, със социална дейност се занимава не само Църквата, но и държавата, и то много по-успешно от Църквата. Това означава, че ако търсим разлика между социалната организация на държавата и Църквата, няма да открием, а тогава няма да знаем какво е Църквата. Що се отнася до морала в Православната църква, ще кажа, че моралът не е това, което създава Църквата. Още в библейски времена апостолите са показали това в Притчата за митаря и фарисея. От морална гледна точка фарисеят е абсолютно праведен. Митарят е грешен във всяко отношение, той престъпва всички морални закони. Христос обаче не идентифицира Себе Си и Църквата с фарисея, който е морално праведен, а с митаря, който има съвсем различно отношение към Бога. В същия аспект разбираме и Притчата за работниците на лозето. Виждаме, че и в нея няма справедливост дошлите в последния час получават същата заплата като дошлите в първия час. Тази притча ни показва, че идентичността на Църквата не е в никакви правни или морални закони. Ако разглеждаме проблема за греха в същата перспектива, ясно е, че измерването греха въз основа на нравствения закон и изпълнението на заповедите не се отнася към идентичността на Църквата. Защото в Църквата всички ние – и праведни, и грешни – сме заедно, нещо повече: изповядваме, че всички сме грешни. Нека си припомним какво казва псалмопевецът за греха: „в беззаконие съм заченат и в грях ме роди майка ми“. Това означава, че грехът не е свързан с изпълнението и неизпълнението на заповедите, а с раждането. Такъв е и смисълът на Христовите думи, че няма човек, който един ден да е живял на земята и да не е съгрешил, т.е. смисълът на греха не е в неизпълнението на заповедите и в нарушаването на моралните норми; грехът се отъждествява със смъртта, както св. ап. Павел и св. отци твърдят, че смъртта идва от раждането, а не с престъпването на заповедите. Затова според св. Атанасий Велики нашият Спасител е трябвало да се роди по този, а не по друг начин, за да ни освободи от греха, защото не е било възможно Бог да ни прости греховете свише. Защото грехът не е морално престъпление и като сътворени същества ние го носим от раждането си. Споделям тези свои мисли само като повод за размисъл по темата. Днес много православни свързват идентичността на Църквата с подвижничеството, т.е. с поста, молитвата и др. Такова, каквото го има сега, подвижничеството предлага духовен отец, който ни води в духовния живот, и предполага, че тази духовност трябва да принесе мир в душата на всеки от нас поотделно. Същото може да се наблюдава в по-голяма степен в други общности, напр. будизма, следователно то не е елемент, който има само Православието и който като Църква ни прави различни от другите. Същият елемент е много по-силен в будизма, където има гуру, а за съжаление някои православни духовници се държат по такъв начин. Следователно елементът подвижничество също не може да бъде това, което идентифицира Църквата, което я прави различна от останалите. За изповядването на

вярата ще кажа, че днес то е превърнато в идеология, въз основа на която някои „зилоти“ рушат Църквата, и то само защото разбират догматите и богословието като идеология. Те рушат Църквата, защото се съмняват, че всеки иска да разруши Църквата. Ако се замислим какво е значението на догматите в миналото на Православната църква, а те са свързани с анатемата, т.е. с изключването от литургичната общност – можем да заключим, че изповядването на вярата води до участие в литургичната общност и до нейното утвърждаване като литургична общност. Нека все пак да поставим основния въпрос: Ако всичко казано дотук не е идентичността на Църквата, какво е тогава Църквата и какво е това, което и' дава идентичност? Да се обърнем към Свещеното Писание и светите отци и да видим какво казват те. Когато в Свещеното Писание на Новия Завет се споменава думата църква, се разбира общност, и то литургична общност. Когато св. ап. Павел казва на коринтяни: „кога се събирате в църква“ – за него това означава: когато се събирате на Литургия. Когато св. ап. Павел казва: „Нека това мое послание първо се прочете в църквата, а после се даде на галатяните“ той има предвид да се прочете на Литургия. Затова и ние, православните християни, до ден-днешен се придържаме към Преданието и четем Евангелието и Апостола на Литургия. И не става дума за нещо, което да се чете „на пазара“ и, както ни се иска, да се предава по радиото и телевизията. Става дума за това, което апостолите са приели. Св. Игнатий Богоносец също отъждествява Църквата с Литургията, подобно на св. Иринеи Лионски, св. Киприян Картагенски, св. Максим Исповедник. Св. Николай Кавасила казва, че Църквата се проявява в тайнствата, като в случая мисли за Литургията. Не трябва да ни смущава фактът, че той споменава за повече тайнства. Св. Николай няма предвид това, което ние днес казваме, повлияни от римокатолиците: Църквата има седем тайнства и се проявява чрез тях. Изразът „свети тайнства“ е в множествено число и означава Литургията. Свидетелство са литургичните текстове, когато например казваме: „Господи, удостой ни със Твоите свети тайни“, имаме предвид Литургията и Причастието като свети тайни (затова е и множественото число). Слава Богу, нашият народ пази това съзнание и днес, и когато обикновеният човек каже „отивам на църква“, той първо мисли да отиде на служба, на Литургия. Разбира се, това е различно от обяснението на учените богослови „той отива в храма“, но в действителност православният дори не може да си помисли, че Литургията и храмът могат да бъдат разделени. Литургията, Църквата и храмът не могат да се разделят, затова храмът има такава форма, че да позволява в него да се служи Литургия. Идентичността на Църквата извира от Литургията и когато кажем „църква“, имаме предвид Литургията. Тя прави общност от общността Църква – особена, неповторима спрямо останалите общности в света. Защо тази общност е неповторима и не съществува на друго място в съвременния свят освен в Църквата? Защото литургичната общност не черпи своята идентичност от човешката дейност и от историята. По същия начин и Светият Дух, Който идва „отгоре“, се отнася към бъдещето, към есхатона, а не към миналото. Според свидетелството на евангелистите в Новия Завет Божието Царство е там, където действа Светият Дух и именно тази дейност на Светия Дух конституира Литургията. Светият Дух конституира преди всичко чрез Сина Божи, съединявайки Го с човека, т.е. от момента, когато Синът Божи се ражда и става човек. Самото име „Христос“ означава „някой, който има в себе си Светия Дух“. В Свещеното Писание Господ казва, че делата, които Той върши, ги върши чрез Светия Дух и тогава Божието Царство е между нас. Следователно Сам Господ свързва Своето идване и

Своята дейност със Светия Дух, т.е. с идването на Божието Царство, което ни се открива в Литургията. И чрез всички следващи действия Светият Дух ни конституира като литургична общност. Така Кръщението, в което ние придобиваме Светия Дух и се съединяваме с Христос в Църквата, се конституира в Литургията, в литургичната общност, а това означава, че чрез Кръщението ние ставаме членове на Църквата, защото без него няма допускане в Църквата. Ако сравним Божието Царство, което са ни открили пророците и апостолите, със структурата на Литургията, ще видим, че всъщност Литургията е икона на това Царство. Затова и апостолът казва, че когато Синът Човешки дойде в сила и слава, Той ще събере всички народи на едно място и тогава ще настъпи Божието Царство. Събирането на всички около Христос е Литургията – събирането на всички вярващи около Него. Защо тази идентичност на Църквата, която извира от Литургията, е основа на църковното съществуване? Защото Литургията решава проблема за смъртта. Затова св. Игнатий Богоносец нарича Литургията „лекарство за безсмъртие“. Всички дейности, които се вършат в Църквата, а и извън нея – социални, морални и др., не могат да доведат до освобождаването от смъртта това може да стане само в Литургията.

В заключение искам да задам въпроса какво е отношението между Литургията и всяка човешка дейност? Всичко, изброено от мен дотук – социалната дейност, държавната дейност, подвижничество, морал, мисионерство и др., не трябва да се отрича. Литургията не отрича това, но то може да съществува, само ако бъде оцърковено, т.е. ако извира от Литургията и води към нея. Ако погледнем в миналото на Православната църква ще видим нещо, което звучи невероятно – ще видим, че всичко, което е вършено някога, го правим и днес. В миналото обаче целта на тези дейности е била Литургията, а днес тези дейности не водят до Литургията и тя се пренебрегва. Такъв е случаят с държавата, със социалната дейност, с моралния закон и с подвижничеството. Ние искаме тези елементи да бъдат самостоятелни и всеки един от тях да бъде решаващ. Църквата лесно може да изгуби своята идентичност и със сигурност това ще стане, ако Църквата изгуби Литургията. Съществува голяма опасност с Църквата да се случи точно това. Много от нещата, които вършим, ни изглеждат добри, затова православните християни са склонни да се ангажират в друга посока, вместо да са в Църквата. Затова често чуваме да казват: „не е само Литургията, дайте да правим нещо“, а това е желанието да се прави „нещо“, което да бъде без и вместо Литургията. Такава перспектива може да е привлекателна, но тя ще доведе Църквата до загуба на собствената и' идентичност. Обществото и отделните общности могат да решат много проблеми, включително социалните, но не могат да решат един проблем – проблема за смъртта. А докато има смърт, ще има и грях, и безнравственост, и несправедливост, защото те извираат от проблема за смъртта.

Когато мислим за хората и ги оценяваме в съвремението си, казваме: „той е извършил някакво престъпление“, но забравяме, че той го е направил, смятайки, че това ще го освободи от смъртта. Затова светите отци наричат греха пропуск, т.е. грехът не е нищо

Идентичността на църквата

Написано от Епископ Игнатий Мидич
Петък, 08 Март 2013 01:07

друго освен пречка в стремежа на човек да бъде безсмъртен, да бъде бог. Следователно нищо от това, което Бог е сътворил, не е грешно пред Господа, но то ще стане грешно, ако ни отделя от литургичната общност. Това е поуката за съвременния свят – Църквата не отхвърля нищо от това, което прави съвременното общество, а само подчертава, че то няма никакъв смисъл, ако не бъде свързано с Литургията, която ще го избави от смъртта. {jcomments off}